

● STALIŠČA SVETA ZA DRUŽBENO EKONOMSKI IN POLITIČNI POLOŽAJ ŽENSK PRI PREDSEDSTVU MK SZDL LJUBLJANA

O praznovanju dneva žena

1. Praznovanje 8. marca bomo povezali s praznovanjem 40. obletnice V. državne konference KPJ in 30. letnice samoupravljanja tako, da bomo v okviru svetov za družbeno ekonomski in politični položaj žensk pri predsedstvih MK SZDL in OK SZDL pripravili delovno sejo, kjer bomo osvetlili pomen V. državne konference KPJ za nadaljnji razvoj gibanja za enakopraven družbeno ekonomski in politični položaj žensk. Skozi vse leto bodo potekale v Ljubljani različne problemske konference in sekcije, kjer bomo pri ocenjevanju današnjih aktualnih problemov in nalog izhajali iz zastavljene poti pred 40 leti.

Ta delovna srečanja bodo nakazala nove ugotovitve in spoznanja, na katerih bo fronta socialističnih samoupravnih sil gradila svojo nadaljnjo akcijo. Skladno s to usmeritvijo je svet za družbeno ekonomski in politični položaj žensk pri MK SZDL sprejel program dela za leto 1980.

2. Praznovanje 8. marca naj bi bilo v letošnjem letu delovno in ustvarjalno v skladu s prizadevanji za gospodarsko stabilizacijo. Družbenopolitične organizacije, zlasti zveza sindikatov v OZD in SZDL v KS naj v skladu s temi izho-

dišči pripravljajo konkretne programe praznovanja dneva žena. Ob tej priložnosti bi bilo nujno obravnavati delovne in življenjske razmere žensk v luči zaključkov in stališč predsedstev MK SZDL in mestnega sveta zveze sindikatov o problematiki, obravnavani na problemskih konferencah Delavka v združenem delu, kar pomeni analizirati družbenogospodarski položaj ženske — samoupravljalke v vsaki sredini (v OZD in KS). Na osnovi ugotovitev je potrebno prevzeti konkretne naloge, ki morajo biti vključene v planske dokumente organizacij in skupnosti.

3. Svet meni, da so skromne kulturne prireditve, ki jih v nekaterih organizacijah (vrtcih, šolah, KS in OZD) organizirajo ob 8. marcu že vrsto let, dostojna obeležitev praznika žena, zato take prireditve podpira. Pri tem ne gre pozabiti na predvojne, vojne in povojne aktivistke, ki so s svojim delom v težkih časih in razmerah gradile naš današnji »lepši jutri«.

4. Svet priporoča, da se morebitna sredstva, namenjena za praznovanje in obdarovanje, namenijo za izboljšanje možnosti delovanja institucij, kot npr. vzgojno-varstvene organizacije, porodnišnice, onkološki inštitut — oddelek za odkrivanje

raka na dojki in v druge humanitarne namene.

5. Svet zahteva, da se pre-

preči izrabljanje 8. marca v turistične namene in reklamo za delo turističnih agencij.

● USTALITVENA PRIZADEVANJA

VEČJO SKRB MEDICINI DELA

Ugotovitve in stališča s problemske konference o odsotnosti z dela v naši občini

V zaostrenih razmerah gospodarjenja in v prizadevanjih za ustalev gospodarstva predstavlja odsotnost z dela pomemben element, ki lahko vpliva na večjo produktivnost dela. Prekoračena odsotnost z dela je postala jugoslovanski problem, ki je močno prisoten tudi v naši občini. Industrijsko razvite občine, kot je naša, izkazujejo še posebno visok odstotek odsotnosti z dela. Samo na račun bolniških izostankov in nego družinskih članov je bilo v prvih devetih mesecih leta 1979 v občini izgubljenih 365.048 delovnih dni. Vsak dan torej ni bilo na delu 1500 delavcev. Vendar je treba poudariti, da bolniški izostanki sicer predstavljajo pretežni del izostankov, ne pa vseh.

Vzrokov za odsotnost je več, najpomembnejši pa so resnična bolezen, neprilagojenost človeka delovnim nalogam, neustrezne delovne razmere in interesi delavcev zunaj delovne organizacije (popoldansko delo, urejanje zasebnih zadev itd.)

Strokovnjaki s področja medicine dela in socialne medicine že dolgo ugotavljajo, da »bolniški stalež« ne nastaja samo zaradi bolezni, temveč tudi zaradi številnih drugih vzrokov, ki so prisotni v dejavnostih zdravstvenega varstva. Zato bi naj delegati v samoupravnih organih občinskih zdravstvenih skupnosti skupaj s predstavniki delovnih organizacij in zdravstvene skupnosti izdelali in tudi izvajali konkreten program ukrepov in akcij za odpravo neupravičenih izostankov z dela.

Podatki o odstotku izgubljenih delovnih dni v naši občini kažejo, da se ta odstotek iz leta v leto veča in znaša za prvih devet mesecev leta 1979 kar 5,4 %. Položaj v posameznih delovnih organizacijah pa je že zelo zaskrbljujoč, saj nekatere izkazujejo tudi do 15-odstotni bolniški izostanek.

Tako velik odstotek bolniških izostankov in s tem odsotnosti z dela pa tudi negativno vpliva na ekonomski rezultat, saj pogosto kvalitetno slabšo in količinsko manjšo proizvodnjo, istočasno pa tudi bremeni združena sred-

stva za zdravstveno varstvo.

Na problemski konferenci je bila odsotnost z dela analizirana celovito in se zato tudi stališča s te konference nanašajo na vsa tista področja, ki vplivajo na preveliko odsotnost z dela.

Zaključki in stališča

Glede na strukturo prebivalstva in industrijsko razvitost občine je nujno potrebno bolj razviti službo medicine dela, prometa in športa.

Vse večje delovne organizacije naj bi po možnosti imele svoje pooblaščenec zdravnik, ki bi morali tesno sodelovati z najodgovornejšimi službami v lovnih organizacijah, dobro poznati delovni proces in vsa tipična delovna mesta. Istočasno bi si morali prizadevati, da bi povečali število obratnih ambulant.

Delovne organizacije naj bi pogostje uporabile zakonsko določilo in zahtevale od pristojne zdravstvene skupnosti na pregled delavca, za katerega upravičeno sumijo, da je neopravičeno v bolniškem staležu.

Potrebno je zagotoviti, da bodo samoupravni organi večkrat konstruktivno in na podlagi analize službe varstva pri delu, socialnih in kadrovskih služb obravnavali problematiko varstva pri delu, zlasti pa vzroke in posledice nesreč pri delu in poklicnih bolezni. Pri tem se mo-

ramo zavedati, da je skrb za ohranitev zdravja delavcev, preprečevanje nastajanja invalidnosti ali prezgodnjega upadanja delovne sposobnosti skupna in trajna naloga vseh. Več pozornosti bo treba posvečati celovitem zdravstvenemu varstvu, izključno z rednimi periodičnimi zdravstvenimi pregledi, boju proti alkoholizmu in kajenju ter drugim podobnim nadlogam sodobnega časa, ki negativno vplivajo na zdravje in delovne sposobnosti nas vseh.

Za uspešnejše reševanje naštetih problemov bo potrebno okrepiti službo osnovnega zdravstvenega varstva v občini.

V vseh ozidih je treba dosledno izvajati določila družbenega dogovora o minimalnih standardih o zaposlovanju, življenjskih in kulturnih razmerah delavcev.

Eden bistvenih pogojev za zmanjševanje odsotnosti z dela je dosledno uveljavljanje sistema nagrajevanja po delu kot tudi izboljšanje medsebojnih odnosov med zaposlenimi.

Pod bolezenskimi izostanki se nemalokrat skriva potreba po urejanju osebnih zadev delavcev in občanov, ker ustrezne službe nimajo prilagojenega delovnega časa potrebam delovnih ljudi (servisi, šole, vrtci, upravni organi itd.) Zato je nujno, da se delovni čas v teh sredinah prilagodi potrebam delavcev in občanov.

Da bi odpravili problem prometnih konic in s tem zmanjšali število zamud na delo in predčasnih odhodov z dela, je potrebno uresničiti zamisel o stopničastem in premakljivem delovnem času tako v mestu kot v občini.

Pripravi sestankov je potrebno posvetiti več pozornost, in sicer tako, da bodo dobro pripravljene, kratke in praviloma zunaj delovnega časa. NM

● NAŠI DELOVNI LJUDJE IN OBČANI O SEBI IN O SVOJEM DELU

DNEVNO MI ZMANJKA ČASA...

Niko Lukež, naš občan in krajan Most, je v tem mandatnem obdobju eden treh podpredsednikov skupščine mesta Ljubljana (SML). Zanimalo nas je, katere dolžnosti in naloge sodijo k delu podpredsednika SML, oziroma za katere naloge je on sam še posebej zadržan.

Skupaj z drugimi, ki jim je to tudi delovna dolžnost, sodelujem pri pripravah sej SML, z delegati družbenopolitičnih organizacij pa oblikujemo dogovore in skrbimo za njih uresničevanje. Stalno pa vodim delovno skupino pri SML, v kateri so predstavniki skupščine, družbenopolitičnih organizacij in SIS. Dogovarjamo se o delovnih načrtih občinskih skupščin, skupščine mesta, SIS in njih organov ter ugotavljamo najpomembnejše zadeve, ki bi jih kazalo obravnavati. Posebej pa sem zadržan za družbene dejavnosti. Glede na to, da je Ljubljana središče republike in ima zato dokaj razvito kulturno, izobraževalno, raziskovalno in drugo dejavnost, je dela na tem področju vedno veliko. Sem pa tudi predsednik komisije za odnose z verskimi skupnostmi. Sodelujem z občinskimi komisijami in koordinacijskimi odbori za verske zadeve pri SZDL ter spremljamo, analiziramo in odpravljamo vse nejasnosti ali težave.

Katere pa so najbolj pereče zadeve, ki jih sedaj obravnavate v mestni skupščini?

Ena najpomembnejših letošnjih nalog — pa tudi nalog prihodnjih let — je stabiliza-

cija gospodarstva. Pri MK SZDL je zato oblikovan poseben odbor, v katerem sodelujem kot delegat SML. Odbor usmerja, nadzira in

usklajuje ustalitevno obnašanje udeležencev. Poudarek pa je tudi na oblikovanju srednjeročnih planov. Gre za sistemsko nova področja. Družbene plane prvič obravnavamo kot celoto. Planiramo in usklajujemo. Zastajamo pa za roki, ki smo si jih zastavili. Zastajamo tudi v kakovostnem pogledu, saj delovni ljudje in občani še niso povsod nosilci planiranja. Med letošnje naloge sodi

tudi uresničevanje zakona o skupnih osnovah svobodne menjave dela in sprejem zakona o usmerjenem izobraževanju.

Čeprav je vaše delo vezano na mestno raven, verjetno kot naš občan sodelujete tudi v družbenopolitičnem življenju občine. Kako?

Sem član OK ZKS in predsednik komisije za zgodovino delavskega gibanja. V KS Moste pa sem delegat za OK SZDL. Rad sodelujem v družbenopolitičnih organizacijah v KS, kjer je stik z občino in krajevno skupnostjo zame zelo pomemben. Tako vem, s katerimi zadevami se v tem trenutku ukvarjajo in s kakšnimi težavami se srečujejo, kar mi zelo koristi pri delu v mestni skupščini.

Imate pa tudi precej republiških zadolžitve. Katere so najpomembnejše?

Z veseljem opravljam dolžnost predsednika društva prijateljev mladine Slovenije. Sem pa tudi slovenski predstavnik pri svetu za vzgojo in skrb za otroke SFRJ. Že drugo mandatno obdobje pa opravljam naloge predsednika koordinacijskega odbora za celodnevno šolo pri predsedstvu RK SZDL.

Potem so tu še občasne naloge, ki pa niso nič manj pomembne. Na koncu dneva vedno zmanjka časa za to ali ono, za dom in družino, za branje in za druge korničke. Pa vendar: redke proste ure namenim domu, nabiranju gob, planiranju in smučanju. Rad bi prebral več knjig, še bolj spremljal družbenopolitično življenje... toda za vse to je dan prekratek...

Besedilo in slika: DARJA JUVAN

● MEDVOJNI KOMUNISTI PRIPOVEDUJEJO

Hočeš biti kurirka?

Mira Trtnik je bila pred vojno — kot mnogo drugih žensk iz Most, Polja, Zaloga in drugih bližnjih krajev — zaposlena v Saturnusu. Zato ni nič čudnega, da je takoj ob okupaciji pričela delati v odboru OF, septembra 1941 pa so jo že sprejeli v partijo. Le mesec dni kasneje je postala kurirka pri CK KP Slovenije. Prenašala je razna sporočila, še posebno pa je bila zadolžena za Franca Leskoška, ki ga je morala varno voditi prek blokad na razna srečanja in sestanke. Njeno ilegalno ime je bilo Vida.

Spominja se, da ni bila preveč navdušena, ko so jo vprašali, če bi hotela biti kurirka. Zdelo se ji je, da jo bolj veseli organizacijsko delo. Toda kasneje je spoznala, da so ji s tem izkazali veliko zaupanje, saj je bila še mlada komunistka. Takrat je bila stara dvaindvajset let, dobro je govorila po italijansko in zato se ji je vedno posrečilo priti prek vseh blokad. Še danes se z občudovanjem spominja vseh tovarišev, s katerimi je takrat delala skupaj, zlasti Edvarda Kardelja, Borisa Kidriča, Borisa Kraigherja in Franca Leskoška. Bili so tako preprosti, človeški, zdržali so vse napore takratnega življenja, kot da je to bilo popolnoma razumljivo.

Miri Trtnikovi je pripoved na trenutke zastala. »Nikdar nisem veljala,« je rekla, »da bom kdaj pozabila. Vedno sem imela dober spomin. Ko sem morala prenašati razna sporočila, so mi rekli: Zapiši si. Pa sem odgovorila: Si bom kar zapomnila. Tovariš Leskošek mi je v prvih dneh večkrat rekel: Hudiča si boš zapomnila. Boš že videla, pozabila boš! No, kasneje je sam svetoval drugim, ki so dvomili v moj spomin: Pustite jo, ne bo pozabila. Tudi načrt Ljubljane, ki so ga drugi kurirji vedno nosili s seboj, sem imela kar v glavi.«

Septembra istega leta je bila aretirana in poslali so jo v taborišče na Rab. V taborišču je bilo veliko ljudi, med njimi precej otrok. Šotori so bili slabi. Ob vsakem nalivu jim je

dež zmočil slamo in odeje. Nekateri ljudje so postali že popolnoma otopeli. Ves dan so sedeli v šotorih. »Govorila sem drugim: Pomagajmo jim, kolikor se da. Včasih, ko smo razmišljali o hrani, sem začela pripovedovati vsebino katkega filma ali knjige.« KAPOJI v taborišču so bili Jugoslovani. Nekoč je eden izmed njih vrget sedmim otrokom iz Čabra le tri hlebčke kruha. »Odsli sem k dežurnemu italijanskemu oficirju pri taboriščem vходу in pojasnila primer. Kako je to bolelo, ko sem morala pripovedovati sovržniku, tujcu, da skuša naš človek slepariti rojake pri kruhu.«

V Gonarsu, kamor so jih z Raba preselili konec decembra, je bilo nekoliko bolje. Bili so pod streho, tisti, ki so se poznali med seboj, so organizirali krožke in tako so manj razmišljali o tegobah vsakodnevnega življenja. Tam so bili Vilma Bukovčeva, Branka Jurca pa Vesna Stanič in druge. Čas so si krajšale na razne načine. Branka Jurca, ki ni dobro znala italijanščine, ji je nekoč predlagala: »Pojdiva na sprehod in govoriva italijansko. Pa ji je kmalu zmanjkalo besed. Zato je rekla: Veš kaj, pripovedovala ti bom Rdečo kapico, ti me pa popravi!«

Mira Trtnik se je vrnila iz Gonarsa aprila 1943. Vse do konca vojne je sodelovala v odporiškem gibanju na terenu. Za svoje zasluge je pred kratkim prejela visoko odlikovanje — red republike s srebrnim vencem.

D. J.